

Рецензия

върху хабилитационен труд за конкурс

за доцент

по „Съвременно българско изкуство“,

Професионално направление: 8.2.

Изобразително изкуство

ФИИ

Катедра „Изкуствознание“,

НХА

от проф. д-р Бисера Вълева, СУ „Св. Кл. Охридски“

В конкурса за заемане на академичната длъжност „**доцент**“ в професионално направление 8.2 Изобразително изкуство, област на висшето образование 8. Изкуство, участва един кандидат – гл. ас. д-р Сузана Симеонова Каранфилова. Конкурсът е обявен за нуждите на Катедра „Изкуствознание“ към Факултета за изящни изкуства на НХА. Обявата е публикувана в ДВ, бр. 01 от 02. 01. 2024г., като със заповед на Ректора е назначено Научно жури. На първото заседание на журито, състояло се на 26.04.2024г., са спазени нормативните изисквания за присъствено и неprisъствено участие в заседанието и са избрани рецензенти, както и членове на журито, които да изготвят становища. Процедурата на конкурса до настоящия момент напълно съответства на изискванията на държавните и академични нормативни документи относно заемането на академични длъжности.

Кандидатката е редовен преподавател – главен асистент в областта на съвременното българско изкуство в Катедра „Изкуствознание“ на НХА. Гл. ас. д-р Сузана Каранфилова има сериозна творческа и педагогическа дейност. Тя включва: хоноруван преподавател в катедра „Изкуствознание“ в Национална художествена академия, Факултет за изящни изкуства от 2018г.; от 2021г е гл. асистент в катедра „Изкуствознание“ в Националната художествена академия,

факултет „Изящни изкуства“ и преподава по Обща история на изкуството, Музеология и кураторство и История на българското изкуство на XX век. Част от тези курсове са свързани с работата ѝ, преди постъпването в НХА, като уредник в периода 1999г. – 2015г, и главен уредник до 2021г. на Графичен кабинет, направление „Българско изкуство“ в Национална художествена галерия, София.

През 2020г. тя защитава докторат на тема: „Визуалният език на Румен Скорчев в контекста на съвременната българска графика“ в Национална художествена академия. Тези творчески търсения в областта на изследването на българското изкуство консолидират и насочват изследователските ѝ интереси към детайлно представяне на значими и активно работещи художници, както и към съществени произведения от съвременното българско изкуство.

Впечатлява творческата биография на гл. ас. д-р Сузана Каранфилова. Тя е автор на редица публикации като (след 2020г.): Николова, С. Стефан Гацев, С., 2024, ISBN 978-954-2988-86-1; Николова, С. Група XXL, Национална галерия на РСМ, Скопие, 2023.; Николова, С. Визуалният език на Румен Скорчев. НХА, С. 2022. ISBN 978-954-2988-73-1; Каранфилова, С. Нови перспективи в обучението по музеология и кураторство в Националната художествена академия. Интелектуалната собственост в университетите – нови хоризонти на академичния диалог. Сборник доклади от научен семинар. С. 2022. (с. 356-361) ISBN 978-619-185-545-2; Николова, С. Детската илюстрация в творчеството на Румен Скорчев. Специфика на визуалния език в жанра. Годишник на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Факултет по науки за образованието и изкуствата. Книга Изкуства, том 114, Година II 2021 (с. 289-306) ISSN 2738-7062.

След 2020г. д-р Сузана Каранфилова има участие в различни кураторски проекти, изложби, лекционни курсове, както и в художествени дейности. Такива са през 2024г.: Представяне на Вълко Гайдаров (1937-2009) от лекции, посветени на Родопските художници, организирани от Община Смолян и Музей-галерия „Петър Пиронков“. През същата година ръководи ателие-

работилница за рисуване върху текстил, отново в гр. Смолян и музей-галерия „Петър Пиронков“. В периода 2023-2024 представя проф. Димитър Серезлиев (1931-2021) и проф. Михаил Карапаунов (1928-2017), както и Анастас Стайков (1905–1988) и Владимир Рилски (1905-1969). Участва като куратор през 2023 – 2024 на *Тъга по изгубената модерност. Живопис на художници от Група XXL - Свилен Стефанов, Генади Гатев, Росен Тошев, Димитър Яранов*, Галерия Артмарк, София (22 август – 20 септември 2023), ХГ „Никола Петров – Видин, ГХГ - Варна (8 - 28 февруари 2024); през 2023г. - Варварството започва от дома. Съвременна живопис, Арт център, Банкя; GREY/PINK/SCALE 2 - графична изложба на художници от Националната художествена академия, там тя е съкуратор с проф. Десислава Христова. Този общоакадемичен проект е представен в: Галерия Академия, Национална художествена академия, Galeria Fx, Художествена академия Банска Бистрица, Словакия, Художествена галерия – Русе, (15 декември – 12 януари 2024); Свилен Стефанов – живопис, галерия ONE, София; **18+** Група XXL, галерия ONE, София. През 2022г - Група XXL, Национална галерия на РСМ, Скопие; Свилен Стефанов – живопис, Арт център Банкя; 90 години от рождението на Румен Скорчев, Галерия „Академия“, НХА; „Остатъчни образи“, Свилен Стефанов - живопис, галерия ONE, София; през 2021г. - Романтиците обичат концептуализма, Свилен Стефанов – живопис, ГХГ Варна; проект „7 x 5 x 3“, организиран от секция „Живопис“ на СБХ. В периода 2020 – 2021 е пътуващата изложба „Александър Петров – живопис и рисунки“, Арт център Плевен; Градска художествена галерия – Варна; Художествена галерия – Силистра; Художествена галерия – Добрич.

Активно е участието на гл. ас. д-р Сузана Каранфилова в множество национални изложби и проекти, както и в научни конференции и форуми. Като следствие от целенасочената си творческа и изследователска дейност, тя е главен редактор на електронно списание „Изкуство и критика“ - издание на Националната художествена академия за научна и критическа интерпретация на актуални проблеми във визуалните изкуства (2022). Експерт е за изложбена, издателска дейност и други проекти към Национален дарителски фонд „13 века

България“, а в периода 2021 – 2022г. е уредник на експозиции в Национален природонаучен музей на БАН. През 2022г. е вписана в регистъра на експерт-оценители по чл. 96, ал. 3 от Закона за културното наследство със Заповед № РД09-419/20.06.2022 на Министерство на културата. В периода 2022г. - 2023г., по кандидатката разработва индивидуален проект по Националната програма „Млади учени и постдокторанти-2“, модул „Постдокторанти“ в Национална художествена академия с тема „Нови аспекти в развитието на музеологията и кураторството в България през последното десетилетие“.

В приложените справки към хабилитационния труд се съдържат информацията и доказателствен материал за реализираните от гл. ас. д-р Сузана Каранфилова изложби, проекти, публикации, участия в конференции и др.

Представеният за рецензиране хабилитационен труд **„Стефан Гацев“** е съставен от следните части: Увод, шест глави (РАНЕН ПЕРИОД (1956-1962). ФОРМИРАНЕ; ТВОРЧЕСТВОТО НА СТЕФАН ГАЦЕВ ПРЕЗ 60-ТЕ ГОДИНИ. РАЗВИТИЕ НА ТЕМАТИЧНАТА КОМПОЗИЦИЯ; РАЗВИТИЕ НА ЖАНРОВЕТЕ В ЖИВОПИСТА НА СТЕФАН ГАЦЕВ ПРЕЗ 60-ТЕ ГОДИНИ; ТВОРЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА СТЕФАН ГАЦЕВ ПРЕЗ 70-ТЕ ГОДИНИ И ОРИЕНТАЦИЯТА МУ КЪМ МОНУМЕНТАЛНО-ДЕКОРАТИВНИТЕ ИЗКУСТВА; РИСУНКАТА В ТВОРЧЕСТВОТО НА СТЕФАН ГАЦЕВ), заключение, биографична част и библиография. Книгата е илюстрирана с 323 цветни и черно-бели репродукции.

Предметът, целта, заявената изследователска позиция в труда обобщават предишни теоретични търсения на кандидатката, като ги обединяват в обемен текст. Основният изследователски интерес за Сузана Каранфилова се фокусира върху проблема за представянето от различни гледни точки на творчеството на художника, на установяването и разпознаемостта на визуалния му език съотнесен към общата визия на съвременното българско изобразително изкуство след 60-те години на XX век. Авторката представя подробно творчеството на художника, акцентира върху 60-те и 70-те години, като прави

задълбочен анализ на промяната в пластичния му език спрямо изменението на социалните дадености. Заедно с това тя анализира външните художествени влияния за формирането на личен изобразителен почерк. Безспорно е влиянието, което Сузана Николова подчертава неагресивно, от няколко художествени факта и пристрастия на Стефан Гацев към социалната тематика, които оформят разпознаваемостта на работите му.

Във всички части на монографията на авторката е интерпретиран личният ѝ интерес на изследовател, както и творческата ѝ пристрастност. В частите на труда (РАНЕН ПЕРИОД (1956-1962). ФОРМИРАНЕ; ТВОРЧЕСТВОТО НА СТЕФАН ГАЦЕВ ПРЕЗ 60-ТЕ ГОДИНИ. РАЗВИТИЕ НА ТЕМАТИЧНАТА КОМПОЗИЦИЯ; РАЗВИТИЕ НА ЖАНРОВЕТЕ В ЖИВОПИСТА НА СТЕФАН ГАЦЕВ ПРЕЗ 60-ТЕ ГОДИНИ се налага обобщението на авторката, че Стефан Гацев е индивидуалист в творческите си търсения без да робува на установяван в исторически контекст масов вкус и визуални схеми. След детайлно проследяване на факторите, които изграждат творческия интерес на художника, логично авторката предоставя и оформя текста с множество примери на работи в областта на експеримента с живописни техники, на различни подходи в рисунката и сюжета. Това е умението на художника, дори в ранния си и все още търсец път, да долови и пресъздаде най-същественото и характерното за формата и движението в съответното произведение, което да открие неговата уникалност и социална ангажираност. Много интересна е например малкоформатната работа „Жътвар“ (1961, м.б., 28/20 см), в която са разпознаваеми влиянията от българската и от западноевропейската живопис, но въздействието ѝ и стилистичният ѝ език подсказват за създаване на индивидуален почерк у младия автор. От този период се налага впечатлението, формирано чрез многото репродуцирани примери за търсене на обобщена цвetoва организация на композицията, както и на емоционална близост с обектите му на творческа интерпретация, свързани със социалната тематика без фалшива приповдигнатост и дидактика.

Интересен акцент в монографията са главите посветени на 60-те години (ТВОРЧЕСТВОТО НА СТЕФАН ГАЦЕВ ПРЕЗ 60-ТЕ ГОДИНИ. РАЗВИТИЕ НА ТЕМАТИЧНАТА КОМПОЗИЦИЯ; РАЗВИТИЕ НА ЖАНРОВЕТЕ В ЖИВОПИСТА НА СТЕФАН ГАЦЕВ ПРЕЗ 60-ТЕ ГОДИНИ) в творчеството на Стефан Гацев и в контекста на българското изкуство. Развитието на пластичния му език, като колорит и форма прави автора забележим в художествените форуми. Във време, когато преобладава наложената трудова тематика в аспекта на задължителен патос и изобразителна схема, работите на Ст. Гацев съвместяват вниманието към проблемите и ежедневието на обикновения трудов човек с влиянието на западния (Ф. Леже, Р. Делоне, Д. Сикейрос и др.) и източния (К. Баба, А. Дейнека) визуален език. Много добре подкрепят изследователската теза на Сузана Николова подобрите примери на рисунки и ескизи на работи от разглеждания период. Защото там най-ясно се вижда искреността на автора в интерпретацията на формата и на личния мотив в избора на визуална тема. Тя уместно го е цитирала от статия във в. Народна култура (1970) където той казва, че „Да твориш – това предполага една вродена, може би скрита душевна щедрост и широта на характера. Това идва да покаже, че съвременния герой не е и не трябва да бъде само една мъртва схема“ (стр.79).

Като особено качество на текста може да бъде отличена главата посветена на 70-те години. В този период, в който българското изкуство претърпява съществена трансформация, художественият език на Ст. Гацев се променя забележимо, като се овеществява в декоративна и монументална стилистика. Представените в текста работи като *Пътят за Чипровци*, 1979, см. техника, 42/60 см, *Пастирка*, 1979, см. техника, 35/47,5, *Слънчогледи след дъжд*, 1981, см. техника, хартия, 60/41,5, *Пладне*, см. Техника, 42/60 см, 1978, *Ромч*, 1979, см. техника, хартия, 26,5/20, подчертават качествено различната изобразителна стилистика на автора от предходното десетилетие. Сузана Каранфилова обобщава в текста, че образността е пределно стилизирана, дори,

схематизирана. Така геометризирането на „човешките тела и техните атрибути е почти аналогична с въздействието на пиктограмата. Използването на тези похвати при изграждането на образите е продиктувано от желанието на художниците да ги изведат до ролята на знак“ (стр.128). Тя отбелязва тясното сътрудничество на художника с Атанас Яранов и взаимосвързаността им като тематика и визуален подход. Безспорно специализацията в ателието по стенопис има съществен принос за оформянето и творческия подход на автора като обобщение и стилизация на формата. Логичен е акцентът върху рисунката в творчеството на Стефан Гацев. Авторката представя впечатляващ обем от рисунки създадени по натура. В тези рисунки изпълнени с различни материали Стефан Гацев показва тънка наблюдателност, като постига завиден артистичен стил, създавайки изкуство с оригинален облик. Особено в рисунките на човешки фигури той се стреми да пресъздаде духовното излъчване на модела. Сузана Николова успява да се аргументира чрез представените примери за общото внушение на творчеството на художника, че то привлича не само със спонтанността си, а и със своята искреност и непосредственост.

Изследваният проблем в монографията впечатлява, освен с конкретното проучване и анализиране на промяната във визуалното мислене на автора, но и със задълбочената работа по архивите и документацията на творчеството му, както и с анализа на общата художествена ситуация в изкуството у нас (70-те години), която „омекотява“ и формира различни спрямо предходното десетилетие изобразителни принципи.

В труда се открива последователност в посоката на презентирание на творчеството на Стефан Гацев. Тя е както в ракурса към произведенията му, така и в изграждането на специфичен образно-пластичен език, синхронен с промяната на визуалната му философия. Интерпретативният интерес на авторката е насочен в смислови паралели между реализациите на художника в различни периоди, социалната и визуална среда, която ги провокира, както и

разглеждането на използваните от него различни изобразителни техники. В този контекст развитието и утвърждаването на визуалната стилистика в работите на Стефан Гацев от началото на 70-те години, го прави съпричастен на наново събудения интерес към вариантите на конструктивните и декоративни интерпретации през този период (Я. Манасиев, Ив. Кожухаров, А. Дръгушану, Е. Попгенчев и др.).

В монографията „Стефан Гацев“ Сузана Каранфилова използва различни методи за анализ, които оформят комплексността на критическото изследване и са адекватни на изследователския ѝ подход. Разбираемо най-често срещаните методи са формалният, стиливият и сравнителният анализ.

Като съществен за изследването принос са представените проектите за монументални произведения в цялост, както и реализациите на такива в областта на монументалната скулптура и текстила. Хабилитационният труд изяснява факта, че авторът работи активно и в сферата на малката пластика. Също така като принос може да се отбележи пълният списък на всички произведения на Стефан Гацев, които са собственост на държавните галерии, частни колекции и на наследниците на художника. От значение е и включената в монографията подробна биография на художника с документален снимков материал от архива на семейството.

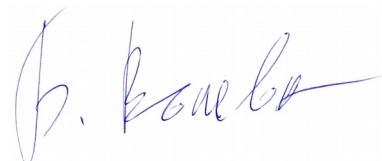
Сузана Каранфилова внимателно характеризира отликите на творчеството на художника през всеки период от недългия му живот и обосновава своята убеденост, че е наложително ново тълкуване на творчеството му.

10. Заключение

Смятам, че представеният хабилитационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото приложение и на Правилника за развитие на академичния състав на НХА

На базата на съществения изследователски резултат в представения труд „Стефан Гацев“, както и оценката ми относно приносите и научните

публикации на авторката, предлагам на уважаемите членове на научното жури да изберат гл. ас. д-р Сузана Симеонова Каранфилова на академичната длъжност „доцент“ по „Съвременно българско изкуство“, Професионално направление 8.2. Изобразително изкуство, за нуждите на Катедра „Изкуствознание“ на НХА.

Проф. д-р Бисера Вълева
СУ, „Св. Климент Охридски“
ФНОИ, катедра „Визуални изкуства“

24.06.2024

София